

УДК 339.177.3

ШПЕНИК Т.К.

здобувач Ужгородського національного університету

ЄВРОПЕЙСЬКА ПРАКТИКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ЗАКЛАДІВ СІЛЬСЬКОГО ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ. АНАЛІЗ WEB-РЕСУРСІВ

Анотація. Проаналізовано сайти сільського зеленого туризму європейських країн, основні принципи категоризації сільських помешкань, тематичні аспекти формування туристичного продукту. Обґрунтовано необхідність застосування креативного підходу при створенні тур продукту закладів сільського зеленого туризму.

Ключові слова: сільський (зелений) туризм, європейська федерація фермерського і сільського туризму EuroGites, система категоризації закладів сільського зеленого туризму, тематика, кодування послуг зелених садиб.

Шпеник Т.К., соискатель Ужгородского национального университета

ЕВРОПЕЙСКАЯ ПРАКТИКА ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ЗАВЕДЕНИЙ СЕЛЬСКОГО (ЗЕЛЕНОГО) ТУРИЗМА. АНАЛИЗ WEB-РЕСУРСОВ

Аннотация. Проанализировано сайты сільського зеленого туризму європейських стран, основные принципы категоризации сільських жилищ, тематические аспекты формирования туристического продукта. Обосновано необходимость использования креативного подхода при создании тур продукта заведений сільського зеленого туризму.

Ключевые слова: сільський (зеленый) туризм, європейская федерация фермерского и сільського туризму EuroGites, система категоризации заведений сільського зеленого туризму, тематика, кодирование услуг зеленых усадеб.

Shpenik T.K., Applicant of Uzhgorod National University

EUROPEAN PRACTIC OF FUNCTIONING OF RURAL GREEN TOURISM ESTABLISHMENTS. THE ANALYSIS OF WEB-SITES

Annotation. European sites of rural green tourism, the main principles of quality grading of rural green establishments and the thematic aspects of forming of tourism product are analyzed in the article. The necessity of application creating in forming of tourism product of rural green establishments is founded.

Keywords: rural green tourism, European Federation of Farm and Village Tourism EuroGites, quality grading of rural green establishments, theme, key symbols of services of guest houses.

*„The client buys dreams, not just a room. Клієнт купляє мрію, а не просто кімнату”
Eurogites. European Federation of Farm and Village Tourism*

Постановка проблеми. Сільський зелений туризм – популярний різновид відпочинку в розвинутих європейських країнах. Рівень та якість послуг іноземних гостинних садиб значно мірою вирізняється від українських аналогів. Особлива увага надається факторам екологічності, раціональності, культурно-історичній складовій, які є основою відпочинку на природі. Успішний досвід ведення діяльності в сільському зеленому туризмі має цінний пізнавальний та науково-практичний сенс для широкого кола вчених та господарів садиб.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість праць вітчизняних науковців в царині вивчення світового досвіду розвитку сільського зеленого туризму носять теоретичний характер та недостатньо висвітлюють сучасні реалії функціонування галузі. Принципи категоризації гостинних садиб в європейських країнах, історію виникнення і становлення сільського зеленого туризму опрацьовані Чеглей В.М.[1]. Значну увагу вивченню світового досвіду розвитку сільського зеленого туризму приділяють фахівці Спільки сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Україні. Основні принципи функціонування організацій з сприяння розвитку сільського зеленого туризму в Білорусії, Молдові, Румунії, Естонії, Латвії, Литви, Польщі обґрунтовано Л. Сарахман [2].

Постановка завдання. Аналіз web-сайтів сільського зеленого туризму європейських країн, основні принципи категоризації сільських помешкань, тематичні аспекти формування туристичного продукту. Вивчення світового досвіду розвитку та функціонування закладів сільського зеленого туризму.

Основні результати дослідження. I. EuroGites – європейська федерація фермерського і сільського туризму. European Federation of Farm and Village Tourism - європейська федерація (об'єднання) закладів сільського зеленого туризму, що функціонують у сільській місцевості, в тому числі на базі фермерських господарств. Учасниками EuroGites є 35 професійних організацій з 28 європейських країн, що пропонують близько 100 000 закладів для відпочинку у сільській місцевості. Країнами учасниками є: Австрія, Білорусія, Бельгія, Боснія-Герцеговина, Болгарія, Хорватія, Кіпр, Чеська Республіка, Естонія, Франція, Грузія, Німеччина,

Греція, Угорщина, Ізраїль, Італія, Латвія, Литва, Люксембург, Норвегія, Польща, Португалія, Румунія, Росія, Сербія, Словаччина, Словенія, Іспанія, Великобританія, Швейцарія.

Сільський туризм в Європі базується на „трьох китах”: агротуризм – діяльність на базі діючих агротуристичних ферм в сільських територіях; сільський туризм – відпочинок в гостинних (зелених) садибах; туризм в сільських територіях – сільських готелях. Основні туристичні послуги сільського (зеленого) туризму: гастрономія, розміщення (послуги ночівлі), активний туризм, мальовничі краєвиди, пейзажі, історична спадщина, культура, події, тощо [3].

Відповідно до звіту Клауса Еріха, головного секретаря Європейської федерації закладів сільського (зеленого) туризму, станом на листопад 2011 року частка діючих агроферм в Європі, що займаються наданням послуг сільського (зеленого) туризму коливається від 5-20%; співвідношення помешкань типу „Bed&Breakfast” складає 20%, проти 80% - помешкання з системою самообслуговування „self-catering”; заклади сільського (зеленого) туризму займають 15% потужності від усіх інших засобів розміщення в Європі; внутрішній ринок споживачів послуг сільського (зеленого) туризму складає близько 85-90%, разом з тим спостерігаються високі темпи зростання зовнішнього ринку [4].

II. Система категоризації сільських помешкань, що надають туристичні послуги. В більшості європейських країн функціонує система категоризації - визначення рівня матеріально-технічного оснащення, якості обслуговування закладів сільського (зеленого) туризму. При міністерствах туризму функціонують спеціальні інспекторські комісії, що мають ліцензію на здійснення перевірки, регулярного моніторингу сільських помешкань та присвоєння їм відповідної категорії (рівня сервісу).

У Швеції та Франції рівень якості послуг закладів сільського (зеленого) туризму визначається за допомогою символу пшеничного колоска. Один пшеничний колосок означає мінімальний прийнятий рівень сервісу що відповідає стандартам EuroGites. П'ять колосків пшениці означає найвищий рівень сервісу [3].

Категоризація гостинних садиб Словенії має символ яблука. Зображення одного яблука означає мінімально облаштовані кімнати з ванною і туалетом на поверсі. Садиби з чотирма яблуками передбачають: наявність великих, комфортабельних кімнат з власною ванною кімнатою; доступ до надвірної зони (тераси, балкони); додатковий сервіс та зручності (тенісний корт, басейн, конюшня); спеціальні тур програми [5].

Рівень якості сільських помешкань Греції визначається за допомогою квіток соняшника від одного до чотирьох [6]. В Іспанії сільським готелям рівень категоризації присвоюється за допомогою тюльпанів від одного до чотирьох. Максимальна категорія агро садиб Польщі відповідає трьом сонечкам. Кількість зелених листочків є основою категоризації сільських садиб в Ірландії [1]. Рівень закладу сільського (зеленого) туризму в європейських країнах має об'єктивний характер, відповідність присвоєння категорії контролюється державою.

III. Тематика туристичних послуг європейських сільських (зелених) садиб. Головним принципом класифікації сільських помешкань в Європі є туристичні заклади де надають послуги розміщення, харчування (Bed&Breakfast) та помешкання з системою самообслуговування (self-catering). Система вибору закладу сільського (зеленого) туризму функціонує за пошуковим принципом. На офіційній web-сторінці сільського туризму певної країни, користувач може самостійно виставити вимоги для пошуку: регіон (місцевість); вид розміщення Bed&Breakfast або self-catering (самообслуговування); кількість ліжок/місць; рівень категоризації (якості); час та тривалість відпочинку; прийнятний рівень цін [3].

Тематика проведення дозвілля закордоном у сільській місцевості значно вирізняється від популярної в Україні. В Європі прийнята спеціальна система кодованих символів-ключів, які можна побачити поруч з назвою садиби, за їх допомогою користувач може ознайомитися з основними послугами, рівнем цін, особливостями різновидів відпочинку садиби. Зелений фон позначень означає загальну інформацію, спеціальні теми, все те що дозволяється або допускається. Жовтий фон означає тип закладу з наданням послуг харчування „Bed&Breakfast” („B&B”). Блакитний фон означає тип закладу з системою самообслуговування „self-catering”. Літери: “N” – ні, не дозволяється, “J” – так, дозволено, “I” – включно, включено. За допомогою символів-ключів кодуються:

➤ основна тематика проведення дозвілля в садибі (агрофермі) - кінний спорт, риболовля, семінари-конференції, мотобайкінг;

➤ специфіка закладу – спеціальне облаштування для можливості відпочинку людей з особливими потребами, спеціалізація на проведенні дозвілля дітей (з батьками та без них), приязне ставлення до курців, можливість відпочинку з домашніми тваринами;

➤ особливості екстер'єру в якості додаткових послуг - катання на човнах, катамаранах, велосипедах. Можливість спостереження та участь в догляді за свійськими тваринами: корови, коні, вівці, свині, птиці, кролі. Окремі прибудовані приміщення для проведення дозвілля: альтанка, дитяча площадка, мангальна кухня, лазня, сушарка, пекарський котедж, сіно вал об лаштований для прийому їжу, сну, тощо.

➤ вимоги до інтер'єру - кабельне телебачення, WI-FI, посудомийна машина, камін, бібліотека, літня тераса, тощо;

➤ зовнішнє оточення - можливість спостерігати за птахами, вигідна гірська панорама. Наявність на відстані 20 км. кафе, ресторанів, велосипедних доріжок, пішохідних стежинок, можливість займатися альпінізмом, спортивні майданчики, поля для гри в гольф, тощо.

➤ додаткові туристичні послуги-розваги - катання на велосипедах, ковзанах, скутерах, квадроциклах, сноумобілах, конях. Наявність басейну, лазні, сра для дорослих, сра для дітей. Туристичні атракції - святкування релігійних та інших свят з господарями садиби [4].

В Австрії [7] Франції [8], Словенії [5], Бельгії [9], Боснії-Герцеговини [10] гостинні садиби класифікують за такими ознаками: „Bed&Breakfast” (проживання, харчування), “self-catering” (самообслуговування), агроферма, гірське житло, етносадиба, кемпінг та інші. Детально зупинимось на різновидах закладів, що не дуже поширені на сучасному етапі в Україні:

1. Європейські заклади сільського (зеленого) туризму типу “self-catering” (самообслуговування) мають ряд специфічних для України ознак. Зазвичай, це житло котеджного типу, або окреме крило споруди з спеціально облаштованою кухнею для самостійного приготування їжі. Туристи фактично є автономними, незалежними від господарів. Предмети особистої гігієни такі як: постільна білизна, рушники, миючі засоби, туалетний папір – гість приносить власні. Можливо замовлення, оренда постільної білизни за окрему ціну. Поточне прибирання та кінцеве прибирання відпочиваючий робить самостійно. В деяких закладах кінцеве прибирання включено в ціну відпочинку або його можна замовити за окрему плату.

2. Садиби (агроферми) з тематикою „семінари-конференції” працюють за принципом звичайних готелів, однак атмосфера надання послуг має свої особливості: спеціально облаштовані приміщення, технічні засоби зв'язку для проведення круглих столів, семінарів, конференцій; професійний кухар з досвідом роботи в ресторані для приготування їжі; персональний підхід до гостей, мети їх збирання. В залежності від домовленості гостям можуть накривати стіл на подвір'ї, використовувати вуличне освітлення в тому числі за допомогою свічок, оформлення тематичне залежно від пори року або замовлення. Для харчування гостей часто використовують страви приготовані з натуральних продуктів: свіжі овочі, фрукти, вирощені в садибі; м'ясо ягнят, баранина, кролятина; домашня випічка. Розважальна програма включає екскурсії фермою, дегустації вина, сиру, послуги лазні, тощо.

3. Особливо вирізняються агроферми та садиби специфікою діяльності яких є виноградарство та виноробство. На їх базі популярними є спеціальні екскурсійні програми, які можна попередньо замовити, або відвідати планово наприкінці кожного тижня (з п'ятниці по неділю включно). Гостям пропонують екологічно чисті продукти натурального виробництва, майстер-класи з їх виготовлення, дегустації продуктів виноробства (алкогольних, безалкогольних), бджільництва, тощо.

В європейських країнах популярна практика друку періодичних видань (журналів) з тематикою проведення дозвілля в сільській місцевості. Основна увага приділяється не рекламі окремих закладів, а актуалізації, популяризації, можливостям та різноманіттю варіантів відпочинку на базі гостинних садиб, агроферм, їх корисності, цікавості, культурно-пізнавальному насиченню. Наприклад, перелік садиб, агроферм в Швеції, їх назви контактні телефони, перелік основних послуг, рівень цін подається на останніх сторінках журналу за допомогою символів-кодів (Таблиця 1).

Таблиця 1

Умовні позначення, кодування послуг зелених садиб Швеції

	Open all year round	Працює цілорічно		Number of “ax” (ears of corn, rating)	Кількість номерів типу “self-catering”		Number of “ax” (ears of corn, rating)	Кількість номерів типу „B&B”
	Pets allowed	Допускається відпочинок з домашніми тваринами		Square meters	Площа, кв.м.		Number of rooms	Кількість номерів
	Smoking allowed	Дозволяється куріння		Number of beds	Кількість ліжок + додаткові		Number of beds +extra beds	Кількість ліжок + додаткові
	Disabled friendly	Відпочинок для людей з особливими потребами		Lowest price per night (High season)	Найменша ціна за ніч		Number of showers and/or WCs in the room	Кількість душових кабінок на поверсі
	Horse Theme	Тематика дозвілля: розведення коней		Lowest price per night (Low season)	Найвища ціна за ніч		Number of showers and/or WCs in public areas	Кількість душових кабінок в номері
	Fishing Theme	Тематика дозвілля: риболовля		Lowest price per week (High season)	Найменша ціна за тиждень		Lowest price per person in double room (High season)	Найменша ціна за двохмісний номер
	Motorcycle Theme	Тематика дозвілля: мотобайкінг		Lowest price per week (Low season)	Найвища ціна за тиждень		Lowest price per person in double room (Low season)	Найвища ціна за двохмісний номер
	Conference Theme	Тематика дозвілля: конференція		Final cleaning available to purchase	Прибирання господарями		Lounge	Кімнати для відпочинку

Каталог з пропозиціями відпочинку, переліком діючих садиб (агроферм) в залежності від місцевості регіону або за тематикою дозвілля (розведення коней, риболовля, виноградарство, семінари-конференції) можна

замовити поштою, після чого обраний варіант каталогу надсилається на електронну скриньку безкоштовно (Рис.1).

Experience the peace of country living surrounded by woods, heaths, wetland, brooks and a small lake. Drakamöllan Nature Reserve, beautiful areas for hiking, cycling, riding, birding and cross-country skiing. We are located by the gateway to Osterlen, near hills of Brösarp and other places. Close to seashores and golf courses.

Wina & Gerrit Schuytvlot, Tingalyskevägen 225, 297 95 Degeberga, GPS: 55.7621,14.1073
044-35 10 31, 0708-66 85 01, fax 044-35 10 58, info@trollebobjorshus.com

Рис. 1. Фрагмент позиціонування зеленої садиби в іноземному журналі [2]

Аналізуючи Рис. 1, можна зробити висновок, що реклама садиби займає маленький обсяг, проте інформація про послуги є максимально висчерпною. Заклад працює протягом цілого року; надаються послуги типу „B&B” (проживання, харчування) та “self-catering” (самообслуговування). Категорія закладів типу „B&B” – 4 „зірки”, кількість номерів – 2, кількість ліжок 4 + 1 додаткове, ванна з туалетом в номері, кухонна плита відсутня, кімната для відпочинку - 1, найвища ціна за двомісний номер у „високий сезон” – 400 шведських крон SEK, одномісний – 475 SEK, найменша ціна за двомісний номер у „низький сезон” - 400 SEK, одномісний – 475 SEK. Категорія типу “self-catering” – 4 „зірки”, площа будиночку – 80-110 кв.м., кількість ліжок 2 +2 додаткових, ціна за відпочинок в одну добу незалежно від сезону – до 950 SEK, оренда на тиждень незалежно від сезону - до 5000 SEK, замовлення послуг харчування за домовленістю, при замовленні ціна сніданку – 90 SEK, оренда постільної білизни – 80 SEK, прибирання після виселення включено в ціну. Поруч з садибою є ліс, клімат вологіший завдяки озеру та численним струмкам. Місцевість облаштована для велосипедних та піших прогулянок, їзди верхом, взимку катання на лижах. Неподалік від садиби морське побережжя та поле для гри в гольф.

IV. Принципи цінової політики. Рівень цін на послуги сільського зеленого туризму в різних європейських країнах суттєво відрізняються. Наведемо приклад в категорії з найнижчих: в Словенії ціна закладів типу „B&B” коливається в рамках від 17 до 29 євро за одну людину на одну добу, самообслуговування “self-catering” від 12 до 15 євро; в Німеччині відпочити в сільській місцевості можна за ціну від 39 – 58 євро на одну людину-добу [11]. Одні з найвищих цін у Франції від 31 до 120 євро за одну людину-добу в залежності від регіону та „зірковості” закладу [8]. В Швеції існує система знижок, клубну картку „BpL discount” можна замовити на сайті та отримати по прибутті до садиби [12].

Європейська федерація сільського зеленого туризму Eurogites пропагує: 1) принцип цінової політики: „Value orientation = price-quality-relation” (Ціна-якість-відношення); 2) Інтернет – найбільш важливий ресурс інформування, оцінювання, сприймання туристами [4].

V. Перспективи розвитку європейських закладів сільського (зеленого) туризму. Європейська федерація сільського зеленого туризму Eurogites визначає основні принципи розвитку сільських помешкань, що надають туристичні послуги в наступному: перевага місцевостей з природно-географічним та культурно-історичним потенціалом, оптимальне використання наявних ресурсів; мальовничі пейзажі та краєвиди – “must have” основна вимога розташування (агро) садиб; високий рівень зручності, облаштування для відпочинку; підтримка належного рівня категоризації (агро) садиб.

Основними факторами успішної діяльності в сільському зеленому туризмі визначаються: розробка туристичного продукту на “weekend” та канікули; професійна чітка маркетингова політика та рекламна діяльність; оптимальне співвідношення поняття „ціна-якість”; високий рівень сервісу; сегментація, визначення ніші ринку; спеціалізація, створення власного, унікального туристичного продукту; кластеризація бізнесу – організація взаємопов’язаних, взаємодоповнюючих діяльностей (наприклад вівчарство: туристичне дозвілля спостереження за тваринами, участь в догляді за ними, виготовлення сиромолочної продукції, приготування страв з „баранини”, їх дегустація, сувеніри, продукція ручної роботи з овечої шерсті); співробітництво з іншими (супутніми) туристичними організаціями.

- ✓ Reliable quality – less is more. Надійна якість - найменше, що може запропонувати (агро) садиба.
- ✓ Hear the grass grow – know your client before he knows you. Чути як росте трава – знай свого клієнта, до того як він дізнається про тебе.
- ✓ Практика „tell a story” - розкажи історію, обмін досвідом, співпраця всередині галузі, розробка та впровадження „родзинки відпочинку”, „тематичного тур продукту”.

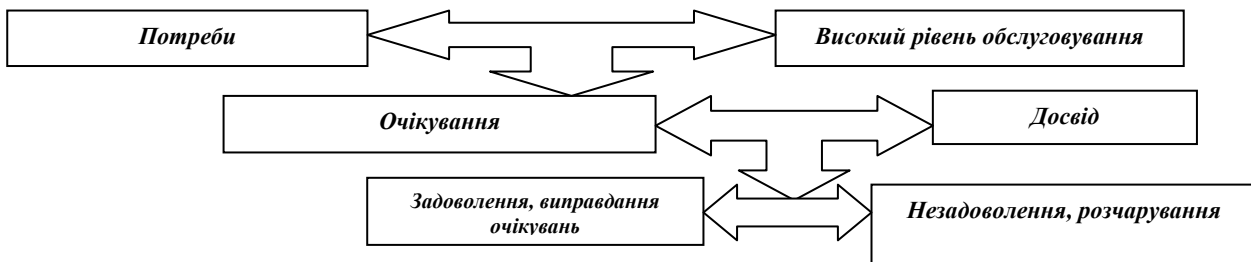

Рис. 2. Ланцюг факторів функціонування сільського зеленого туризму [4]

Прикладами застосування активної маркетингової політики можна навести: у Польщі щороку проводиться конкурс на кращий заклад сільського (зеленого) туризму та найкращу інновацію сільського туристичного продукту; основна мета заходу - популяризація сільських господарств, що надають туристичні послуги [13]; на агрофермах Швеції доглядають за великою кількістю тварин (коні, корови, телята, кури, вівці, кози, коти, собаки) гості мають повну свободу пересування для спостереження та дозвіл годувати худобу, брати участь в сільськогосподарських роботах, діти – гратися з домашніми улюбленцями [12]; в Естонії туристичною принадою є приготування їжі з оленини, орнітологічні спостереження, походи на каное, каяках, човнах [14]; в Швейцарії регулярно проводять конкурс на краще фото відпочинку у сільській місцевості, головним призом якого виступає тижневий відпочинок в гостинній садибі [3].

VI. Креативний підхід в створенні туристичного продукту садиб. На думку багатьох спеціалістів виграють рекламні кампанії емоційного, а не раціонального характеру, тобто ті що включають загальну інформацію про продукт, виділяючи його окремі аспекти, моменти, що впливають на свідомість споживача, викликають позитивні емоції, примушують робити вибір на користь не логіки і здорового глузду, а особистого вподобання та приязного відношення. На думку Бреда Смоллвуда, головного аналітика служби Facebook: „Цінність клієнта тим вище – чим вище емоційна лояльність до закладу” [15]. „The client buys dreams, not just a room. Клієнт купує мрію, а не просто кімнату” наголошує європейська федерація сільського зеленого туризму. „Перша мета – якість, а прибуток прийде сам” – Сирил Норткот Паркінсон, письменник [16].

На думку автора, господар зеленої садиби не може гарантовано передбачити, що саме викличе у потенційного споживача бажання відпочити саме у його садибі, тому стандартний комплекс послуг (проживання, харчування, трансферт) повинен вдало поєднуватися з „родзинкою”, унікальністю закладу. Існує безліч варіантів проведення дозвілля у сільській місцевості та створення відпочинку цікавим і якомога комфортнішим. Цікавим є європейський досвід створення відпочинку в сільській місцевості, наведемо декілька прикладів: 1. Ретро стиль одягу. Практично всі господарі агроферм, зустрічають гостей, надають послуги гостинності в національних костюмах, одяг має яскраво виражені „народні” елементи, виготовлений з „грубих”, натуральних тканин. Деякі садиби (агроферми) пропонують гостям при бажанні, відпочиваючи носити простий, грубоскrojений одяг з натуральних тканин. Спеціально задля цього пропонуються жіночі, чоловічі, підліткові та дитячі варіанти. Одяг в даному випадку служить предметом, унікальністю інтер’єру, наче очікує гостя в номері або «забутий» попередніми господарями. 2. Наявність біноклю. Садиби, які розміщуються на великих територіях де поруч є лісні масиви, багаті флорою і фауною, позиціонують тематику відпочинку пов’язану з орнітологічними спостереженням; як додаткові турпослуги вказують можливість спостереження за польотом птахів, гірську панораму (озера). 3. Виготовлення домашньої консервації, сушіння трав в національному одязі за умови раціоналізаторського підходу може перетворитися на дійство, особливо цікаве для дітей. Джеми, варення, компоти, настоянки, мазі прийнято виготовляти за старовинними рецептами, з використанням вогню в пічці, використовуючи примітивну кухонне приладдя в тому числі з дерева (дїжки, бочки, полоники). Настоянки з фруктів, меду, алкогольні, безалкогольні, продукти виноробства - їх виготовлення, можливість споживання під час відпочинку є також атрибутом унікальності відпочинку. 4. Спеціальна музика. В деяких садибах ввечері вмикають (негучно) спеціально підібрану музику в залежності від пори року, погоди, свят, тощо [3].

Висновки. В європейських країнах система категоризації (визначення рівня якості послуг) сільських зелених садиб має позитивну практику; підвідомча спеціальній комісії, що контролюється державними органами. Сільські помешкання класифікують на: заклади де надають послуги розміщення, харчування (Bed&Breakfast) та помешкання з системою самообслуговування (self-catering). Система умовних позначень, кодувань послуг зелених садиб дає можливість компактно і в повною обсязі презентувати заклад. Тематичні журнали з сільського зеленого туризму, окрім науково-пізнавальної інформації друкують перелік всіх зареєстрованих гостинних садиб, агроферм, якій також можна безкоштовно замовити в електронному варіанті. При створенні туристичного продукту оптимально використовуються наявні природно-географічні ресурси,

творчий, креативний підхід, особливе ставлення до збереження історико-культурних традицій. Велика кількість агросадиб, окрім послуг гостинності займається певних видом сільськогосподарських робіт, народними промислами, тощо.

Список використаної літератури

1. Чеглей В.М. Світовий досвід розвитку сільського зеленого туризму / Чеглей В.М. // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія «Економіка» [Текст] / За заг. ред. В.П. Мікловди. – Ужгород: Вид-во «Говерла», 2011. – Спецвипуск 33. Частина 3. – 221с. - С. 203 -207.
2. Сарахман Л. Розвиток сільського туризму в Білорусії, Молдові, Румунії, Естонії, Литві, Латвії та Польщі // Туризм сільський зелений. – 2013. – № 2 (липень-грудень). – С. 28-30.
3. EuroGites. Європейська федерація сільського зеленого туризму. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.eurogites.org>
4. Green tourism in rural areas: EU Policy and best practises. Klaus Ehrlich. General Secretary of EuroGites. Belgrade chamber of commerce 03 november 2011. [Електронний ресурс]. - Режим доступу:
5. Association of tourism farms of Slovenia [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.turisticnekmetje.si/en/>
6. Guest Inn. The Greek network of rural accommodation [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.guestinn.com/en>
7. Genuine holidays on the farm in Austria [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.farm-holidays.com>
8. Gites de France. Et vos vacances prennent un autre sens [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://en.gites-de-france.com>
9. Les Gites de Wallonie. Сільський зелений туризм. Бельгія [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.gitesdewallonie.be/idee-sejour>
10. Alterural. Сільський зелений туризм. Боснія-Герцеговина [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.alterural.ba/en/accommodation/>
11. Landurlaub. Mecklenburg-Vorpommern e.V. Сільський зелений туризм. Німеччина [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.landsichten.de/mecklenburg-vorpommern>
12. Сільський зелений туризм. Швеція [Електронний ресурс]. - Режим доступу: www.bopalantgard.se
13. Сільський зелений туризм. Польща [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.agritourism.pl>
14. E.E.S.T.I Maaturism. Сільський зелений туризм. Естонія [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.maaturism.ee>
15. Димитри Маекс. Ключевые цифры. Как заработать больше, используя данные, которые у вас уже есть. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://maxima-library.org/mob/b/26429/read>
16. Лаврик В.В. Энциклопедия экономических афоризмов: от древности до современности. Под общ.ред. В.И. Масальского Донецк 2008, 399с.

Стаття надійшла до редакції 01.03.2014